Nemzetközi Biztonsági Tanulmányok Ukrán Központja / Ukrainian Center for International Security Studies (UCISS)

A rendszerváltás utáni ukrán külpolitikai elképzelések kidolgozásában nagy szerepet játszanak a biztonsági kérdéseket vizsgáló kutatóközpontok, például az International Centre for Policy Studies (ICPS) és a Razumkov Centre. Az 1990-es évek közepétől kezdve az országban még mindig nem rendelkeztek ugyan szignifikáns befolyással a kormány mégis egyre nagyobb hangsúlyt fektetett a biztonságpolitikai témában dolgozó központokra, s jelentéseiket, tanulmányaikat a parlamenti pártok is felhasználták.

Az Szovjetunió felbomlása után, 1991-ben, korlátolt felelősségű társasági formában alapított UCISS az ukrán kutatói intézményrendszer egyik kiemelkedő eleme. A központ elnöke Leonid Belousov. Az UCISS a szakértőket határozott idejű, a megvalósítandó tanulmányokra megkötött szerződéssel alkalmazza. Az intézmény – elméletileg – mindenfajta politikai befolyásoltságtól függetlenül, NGO-ként folytatja multidiszciplináris tanulmányait és kutatásait a nemzeti, regionális és globális biztonságpolitika terén. Finanszírozás tekintetében a központ hozzájárulások és egyéb társulásoktól, civil szerveződések részéről érkező támogatások felhasználásával működik. A legfőbb támogatók között megtalálható az International Renaissance Foundation és a Fridrich Ebert Stiftung.

A központ főbb kutatási témái és területe közül kiemelhető az ukrán biztonságpolitika, a térségi agressziós fenyegetettség előrejelzése, a vizsgált forgatókönyvekre a koncepcióalkotás, az ukrán–orosz kapcsolatok jövőbeli fejlődési trendje, továbbá az egyesült államokbeli, kanadai, európai uniós és független államok közösségén belüli biztonságpolitika és ezek hatásai a globális és regionális stabilitásra.

A biztonságpolitikai elemzéseken kívül az intézmény kiveszi a részét az euroatlanti integráció, az eurázsiai biztonsági és politikai együttműködés és a kontinens biztonsági architektúrájának vizsgálatából is. Az UCISS kutatásainak eredményei fellelhetőek továbbá a nemzetközi békefenntartó folyamatok vizsgálata során és a konfliktusok – többek között a közel-keleti összecsapások nemzetközi hatásainak – megelőzése és kezelése terén.

Az elemzés említett multidiszciplináris jellegéből adódóan több tudományágon alapuló projektek fűződnek a kutatóközpont nevéhez. Magas színvonalon kidolgozott elgondolások láttak napvilágot az ukrán politikai rendszer változásában rejlő lehetőségekről, a piacgazdaság fenntarthatóságának és az elmúlt években végbemenő átalakulásának hatásairól és a megváltozott környezetben szükséges és racionális katonai beruházások végrehajtásáról.

Az UCISS több nyelven teszi közzé tanulmányait. Számos lapban megjelenő, alkalmi publikációi mellett kiemelhető a három nyelven – angolul, oroszul és ukránul – elérhető, *Политична думка* (Politikai gondolatok) című lapot, amelynek az intézet – az Association of Middle-East Studies (AMES) és az Atlantic Council of Ukraine mellett – társalapítója volt 1993-ban.
Mindenképpen fontos megemlíteni, hogy a központ szakmai konferenciák szervezőjeként is szerepet játszik a tudomány szolgálatában. Külön említésre érdemes az UCISS által 1997-ben szervezett *International Relations in Crimea: External Factors of Risk* című találkozó.

A másik említett központtal, az ICPS-zal összehasonlítva elmondható, hogy az UCISS alapítása három évvel korábbra tehető. A policy-elemzésen, mint az alapításnál meghatározott prioritáson felül az ICPS céljai között találjuk a törekvést, amelynek során az intézet egyfajta fórumaként kíván működni – a törvényhozás oldaláról – a parlamenti képviselők, az ukrán kormányzat felelős szakemberei és a civil szféra párbeszédeinek. A munka zö-

mét elsősorban rövid- és hosszú távú makrogazdasági elemzések jelentik, azonban a kormányzati és piaci döntések meghozatalát segítő tanulmányokat is olvashatunk az ICPS részéről.

A két intézet közös kutatási területét jelenti Ukrajna euroatlanti integrációs folyamatának kidolgozása, a megváltozott gazdasági és politikai környezet új kihívásai és a regionális politika.

Több különbség is megmutatkozik a két központ összehasonlításakor Az ICPS éves jelentését áttekintve elmondható, hogy ez az intézmény szoros kapcsolatban áll a mindenkori ukrán kormánnyal, tevékenységével direkt módon hat az ukrán társadalom döntéshozói és nem-kormányzati oldalára is, és magasabb költségvetéssel dolgozik. Ugyanakkor az ICPS projektjeinek finanszírozása sokszor nagyobb összegű külföldi források – ENSZ, német, kanadai és amerikai minisztériumok, tudományos intézetek – igénybevételével történik. Az UCISS szintén készít tanulmányokat külföldi megrendelésre, azonban finanszírozási szempontból messze elmarad a vetélytárs által felhasználható keretektől.

A szintén később – 1994-ben – alapított Razumkov Centre kutatóintézet az UCISS-hez hasonlóan több tudományágban is otthonosan mozgó szakértők munkáját koordinálja. Főbb területei közt megtalálhatjuk a biztonsági és euroatlanti integrációs tanulmányokat. További hasonlóság a két intézmény között, hogy mindegyik a független és elfogulatlan szakmai munkában látja megbecsülésének alapját és befolyásolási képességét. A Razumkov Centre költségvetése 2007-ben meghaladta a 900.000 USD-t és az elmúlt évek tendenciáját alapul véve folyamatos emelkedést mutat. Kiadványuk az eddig 12 alkalommal megjelenő *National Security and Defence* magazin, amely érdekes módon – a hivatalos honlaphoz hasonlóan – csak angolul és ukránul jelenik meg. Az UCISS-sel összevetve ez a központ jóval nagyobb információs bázissal és konszolidáltabb intézményi struktúrával rendelkezik, továbbá szociológiai tanulmányokat is végez.

Annak ellenére, hogy Ukrajnában az elmúlt évtized alatt több, a fentebb említettekhez hasonló kutatói bázis kezdte meg működését (CACDS, ACU, RCNP, CPFFPU, EWIKC, EUROPE XXI), összehasonlítva őket, számos különbséget mutatnak. Ezekben a központokban a politikától való függetlenedés nem teljesedett ki igazán. Továbbá a kormányzattal közeli kapcsolatban álló intézetek jelentős előnyben vannak a többiekkel szemben.
Mindegyik intézmény közös vonása, hogy szakértőik több tudományágban otthonosak, munkájuk többnyire nyitott (szemináriumokat és előadásokat tartanak) és rendszeres kiadványaik szabadon hozzáférhetőek. Vezető elemzőik állandó vendégei a televíziós vitaműsoroknak, véleményük hatással van a polgárok gondolkodására.

Ukrajnában a demokratikus átalakulás még nem ment végbe teljes mértékben. A szóban forgó kutatói bázisok – bár hasonló területeken vizsgálódnak – közötti különbségek szignifikánsak. Egyrészről a többség kijevi székhellyel rendelkezik, ami csökkenti a hatáskörüket és befolyásolási lehetőségeiket, másrészt a kormányhoz közelebb állók élveznek nagyobb anyagi támogatást munkájukhoz. Továbbá – bár nem kormányzati szervként működnek –, a korrupciótól erősen sújtott Ukrajnában még mindig akad olyan politikailag kényes terület, amelyet nincs lehetőségük részletesen feltárni.

Mindenképpen kedvező a jövőre nézve, hogy ezek a politikailag függetlenként deklarált intézmények egyre nagyobb hatást tudnak kifejteni minden társadalmi szereplőre – főként a közvéleményre –, és folyamatos megújulásuk, bővülésük elősegítheti a demokratikus átalakulás teljes megvalósulását, az ukrán civil kezdeményezések kiszélesedését. A kormányzati szektoron belüli elismerésük növekedésének és volt tisztségviselők foglalkoztatásának eredményeként közelebb kerülhet a hivatali és civil szféra az ukrán társadalomban.

Ukrajnában is akkor lesz igazán hatásos és tiszta a kutatóintézmények közötti verseny, ha a támogatásban és elismertségben mu-

tatkozó különbségeket csakis munkájuk minősége fogja meghatározni.

(Balis Dávid)

Irodalom

Analytical Centers in Ukraine (Research paper, Harvard) Sergei Konoplyov, 1999. http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/disc_paper_99_08.pdf

International Centre for Political Studies (ICPS)http://www.icps.kiev.ua/eng/about

ICPS – Éves jelentés, 2006. http://www.icps.com.ua/doc/Report_ICPS_2006_e.pdf

Polyakov Leonid: Defence-Focused Think-Tanks in Ukraine – Ch.11

„Политична думка” angol nyelven megjelent írásai http://www.politdumka.kiev.ua/

Social Science in Eastern Europe – S.S.I.C., Berlin 2001. 17-18. oldal http://209.85.129.132/search?q=cache:zY2LlIgb74UJ:www.gesis.org/fileadmin/upload/dienstleistung/fachinformationen/newsletter_ssee/dokumente/archiv/nl2001_4.pdf+UCISS+kiev&cd=10&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

Ukrainian Foreign and Security Policy: Theoretical and Comparative Perspectives. MORONEY, JENNIFER D.P Westport, CT: Praeger - 73. oldaltól („common initiatives”)